

Dvojí nebezpečí: rozmrzlost - hypochondrie; ješitnost – poblouznění

Rudolf Steiner

Esoterní hodina, Hamburk, 25. května 1910"

Zápis A

Modlitba k duchu středy:

*Velký, obsáhlý duchu,
v poznání Tvé bytosti spočívá poznání světa ...*

Minule jsme viděli, jak v meditacích, jež jsou nám dávány, na nás mohou a mají působit symboly. Dnes, abychom tyto tři esoterní hodiny uzavřeli v jeden kruh, budeme mluvit o tom, na jaká scestí se jako esoterikové můžeme dostat.

V běžném, exoterním životě máme všemožná označení pro vlastnosti, které nazýváme dobrými nebo zlými. Pro esoterika jsou tato označení často nedostatečná, jednostranná, neboť každá vlastnost má dvě stránky, dobrou a špatnou, a jedním z hlavních úkolů esoterika musí být udržování rovnováhy. Esoterik musí nad sebou vůbec neustále bdít, mít se na pozoru. Lidské vlastnosti jsou takové, že zůstanou-li v náležitě vyvážené míře, dokáže je člověk svým Já také velmi dobře ovládat. Pokud však připustí, aby se jedna z nich stala příliš intenzivní, může se Já dostat pod nadvládu této vlastnosti. U exoterního člověka to není tak nebezpečné; duch všedního dne ho vždycky znovu uvádí do rovnováhy. U esoterika je tomu ale jinak. Vlastnost, které umožní, aby se stala jeho pánem, ho může leccak ohrožovat; něco takového se především může již v jeho nynějším životě projevit v onemocnění fyzického těla. Objasníme si to na

příkladech.

Kdo z nás by neznal rozladěnost, rozmrzelost. Nás všechny si patrně již někdy podmanily. Esoterik se ovšem musí pokusit postavit se jim svým běžným Já. Pokud totiž rozmrzelosti dovolí, aby ho ovládla, nastane u něj něco zcela určitého: propadne nenáležitému duchu tíže. Takový duch či duchové tíže opravdu existují. Duch tíže sám o sobě patří k Prasilám (k Duchům osobnosti) a je to on, kdo nás ráno při probouzení vrací do fyzického těla. To spadá do jeho pole působnosti a je to pro nás dobré a správné. Mezi těmito duchy však jsou tací, kteří své pole působnosti překračují a chtějí působit v oblasti Duchů formy. Jsou to oni, kdo se pak zmocňují esoterikova éterného těla, poddává-li se rozmrzelosti, a zpracovávají je tak, že tento člověk zcela propadne hypochondru. Ve fyzické oblasti se to pak projevuje onemocněními trávicího traktu. Toto je možné říci i v exoterních přednáškách; v našich esoterních hodinách musíme mít vždy na paměti, že přijímáme přímá poselství Mistra, která určil speciálně pro esoteriku.

Jinou vlastností, před níž by se esoterik měl mít zvláště na pozoru a měl by se znovu a znovu pozorovat, aby jí nepropadl, je ješitnost, pýcha. My sami si mnohdy dostatečně neuvědomujeme, nakolik jsme jim už propadli, a musíme na to tedy zvláště dbát. Kolik lidí si jen namlouvá, že chtějí pomáhat lidstvu „z lásky k němu“. Když jim však řeknete, že toho mohou dosáhnout jen neustálým usilovným učením, zjistíte, že to vůbec nechtějí; chtěli by rovnou přiložit ruku k dílu, aniž by uvážili, jak velmi mohou nesprávnou pomocí uškodit. To je však velmi nebezpečná ješitnost, jíž propadli všichni ti spasitelé národa a pomatení snílci, kteří hezkými slůvky a nejasnými frázemi hlásají svou ideologii, k níž, jak se domnívají, mají vyšší poslání.

Co se ovšem stane, pokud esoterik tuto ješitnost nepotlačí? Propadne duchům světla, a sice opět nikoli duchům regulérním, dobrým, kteří se rekrutují ze zástupů Duchů moudrosti, nýbrž takovým, kteří působí směrem dolů do oblasti Duchů pohybu. Dobří duchové světla mají za úkol doprovázet člověka večer při usínání do duchovního světa, vést jeho vstup do něj, tak aby do něj vstoupil bez

vědomí. Chce-li ovšem esoterik neregulérním způsobem urychlit svůj vývoj, přitom se však nechce naučit tomu, co musí nutně vědět o duchovních světech, zmocní se jej ti druzí duchové světla a ovlivní jeho éterné tělo takovým způsobem, že to ve fyzické oblasti postihne trakt hlavy, mozek. Vznikne pomatenost, poblouznění a nakonec to nejhorší: šílenství.

Kdo propadne duchu tíže, škodí jen sám sobě a takovému člověku bychom se měli snažit všemi prostředky pomoci; milovat bychom totiž neměli jen lidstvo, nýbrž každého jednotlivého člověka. Kdo však propadne duchům světla, může svým pomatěným blouzněním uškodit nejen sám sobě, ale i lidstvu. Proto bychom měli znovu a znovu sami sebe zpytovat, zda důvody, kvůli nimž se chceme vyvíjet, jsou skutečně nezištné, a neúnavně bychom se měli učit; čím více se totiž učíme, tím samozřejměji budeme stále skromnější.

Nemusíme mít obavy, pocítíme-li ducha tíže tak, že ráno při probouzení budeme jako rozlámaní a naše údy budou tak těžké, že jimi sotva dokážeme pohnout. Je to přechodné stádium a známka toho, že jsme přeskočili nenáležité stádium hypochondrie. A ani ten, kdo bude mít v jistých chvílích pocit, že se stěží dokáže udržet nohama na zemi, že by se musel vznášet, se nemusí znepokojovat, neboť přeskočil stádium poblouznění, a tento jev je regulérním jevem ve vývoji. Lidská duše je duchem tíže a duchem světla udržována v rovnováze, a esoterik by se měl vždy snažit o to, aby tuto rovnováhu nenarušil.

Na tuto rovnováhu nás Mistr moudrosti upozorňuje v modlitbě, kterou tuto hodinu zakončíme a která obsahuje všechny moudrosti světa, jež se nám budou stále více vyjevovat:

V duchu spočíval zárodek mého těla ...

Zápis B

Nejprve je vzýván duch dne: Merkur.

V esoterním životě jsou jevy, které mají pro esoterika velký význam. Necháme-li na sebe působit předchozí hodiny, musíme přijmout ještě tuto poslední, abychom je spojili v jeden celek.

V běžném vnějším životě je to sám svět, jenž opravuje chyby, které jsme si přinesli v důsledku svých vrozených vloh; avšak v esoterním životě získávají naše vlastnosti a vlohy úplně jiný význam. Dokonce to jde tak daleko, že slovo, označující [příslušnou] vlastnost, již ani nevyjadřuje to, co je pro tuto vlastnost charakteristické. Bylo nám řečeno, že pýcha a ješitnost jsou nebezpečné; kdyby se však člověk chtěl těchto vlastností úplně zbavit a neusiloval při tom o rovnováhu, ztratil by pocit sebe sama. Jeho Já by se rozplynulo a on by se stal člověkem bez obsahu. Na druhé straně působí vlastnost, kterou bychom mohli nazvat láskou, zrovna tak nebezpečně. Člověk, který má sklon stále jen dávat lásku a myslí si, že musí pomoci všem lidem, upadá do druhého extrému, kdy se neustále zabývá sám sebou a zapřádá se ve svém Já. Ukazují-li se vlastnosti, jsou ve hře vždy dvě proti sobě pracující síly.

Kdyby ve světě existovala jako to nejvyšší jen láska, pak by tu nebylo vůbec nic; protisíla musí vždy způsobovat rovnováhu. Dnes tak chceme poukázat na síly či bytosti, které v nás působí a vyvolávají ony zvláštní stavy, jež zná každý esoterik.

Prvním z nich je rozmrzelost - rozmrzelost, která se objeví jakoby zcela bezdůvodně, která může najít důvod v jakékoli maličkosti a může se zvrhnout v takovou prudkost, že to vypadá, jako by se proměnila celá přirozenost člověka. V tomto případě máme co do činění s bytostmi, které patří do hierarchie Prasil, jež jsou blahodárnými bytostmi, zůstávají-li ve své vlastní oblasti; pokud se však dostanou mimo svou oblast, do oblasti hierarchie Duchů formy, působí škodlivě. Jsou nazývány „duchy tíže“, a jsou to ony, kdo nám pomáhá při probuzení a vtahuje nás do pozemského světa. To nám často dává onen pocit tíže, malátnosti při probouzení. Přidá-

me-li k tomu však ještě rozmrzelost, působí na nás tito duchové nepříznivě a činí pro nás všechno těžkým a temným. Působí pak na fyzické tělo a naplňují ho tíží, takže je člověk jakoby upoután na zemi. Pokud se Já proti tomu nepostaví a nemá tušení o nebezpečích, která mu zde hrozí, ovládnou tito duchové i naše Já; člověk se stane bezmocným a propadne hypochondrii. Každý ví, jak obtížně se dá hypochondrie léčit. Tato nemoc vždy poukazuje na působení z dřívějšího života, který člověk vedl jako esoterik, neboť v jedné inkarnaci vzniknout nemůže. Jestliže se nás takto zmocní duchové tíže, projeví se to v nemocech břicha a trávicích orgánů.

Nyní se musíme seznámit ještě s duchy světla, kteří zůstávají-li ve své vlastní oblasti, působí rovněž jako léčivé síly, jestliže však svou oblast opustí a vydají se do oblasti Duchů pohybu, přinášejí člověku neštěstí. Tak tomu je tehdy, jestliže si člověk například namlouvá, že musí pomoci lidstvu, a chce se mu v lásce plně oddat, zatímco má ve skutečnosti žádost stoupat bez námahy výše. Potom přijdou duchové světla, vniknou do člověka a přivedou k po- blouzněnosti, když všechny jeho představy nepravdivě proměňují.

Člověk si myslí, že je silou sloužící dobru, že musí polepšit svět.

Dostane-li se někdo pod nadvládu těchto duchů, je jeho Já natolik vyplněno sebou samým, že už nedokáže věci mimo sebe vidět v náležitém poměru, a nakonec upadne do stavu, kdy je ovlivňováno jeho tělo, je narušován jeho mozek. Pokud však proti této síle zareaguje a pokusí se pochopit, že to všechno je jen iluze, [domní- vá-li se,] že by mohl ostatním pomoci atd., pokud se naopak pokusí odklonit své síly od této „láskyplné“ činnosti a potlačit v sobě onu žádost po pokroku, v důvěře, že náležitá zralost se v pravý čas dostaví - pak tito duchové působí jako léčivé síly a krok za krokem nás vedou dále ke světlu. Jsou to oni, kdo nám večer při usnutí pomáhá a přivádí nás ke světlu.

Tak bychom se vždy měli mít před těmito dvěma silami na pozor; a když se objeví v našich citech, měli bychom okamžitě zpozornět a svou pozornost obrátit k sobě samému. Pokud býváme rozmrzelí a vždy proti tomu pozorně bojujeme, přijde chvíle, kdy

budeme cítit, že naše tělo jako by se změnilo, že nás bolí až do morku kostí, což pro nás bude dokladem toho, že jsme zvítězili. A jestliže tíhneme k poblouzněnosti, jak zde byla popisována, a statečně proti tomu bojujeme, pak se v nás vynoří pocit, jako bychom neměli nohy, na nichž bychom stáli, jako by naše tělo bylo příliš lehké na to, aby ho zem udržela; a to je dokladem našeho vítězství v boji s duchy světla.

Takové jsou důsledky správně prováděných cvičení; a místo aby člověk byl bojácný nebo rozmrzelý, měla by nás povzbuzovat k tomu, abychom statečně postupovali dál. Naučíme-li se pozvolna chápat, že jsme stále ze všech stran obklopeni silami působícími na člověka, pak se naučíme prožívat den v plném sebevědomí a vytvářet mezi všemi těmito působeními rovnováhu. Tak také lépe porozumíme závěrečným slovům našich úvah, jejichž první polovina představuje ducha tíže:

V duchu spočíval zárodek mého

těla ... a druhá polovina ducha světla:

V mém těle spočívá zárodek ducha ...

Zápis C

Paterý duch a kde působí nebo kde a jak se projevuje.

1. Duch pravdy
2. Duch oddanosti
3. Duch dobrého smýšlení
4. Duch tíže
5. Duch světla

Říše Prasil je říší ducha tíže. Prášily neboli Duchové osobnosti působí ve fyzickém těle a jsou v náležitém případě tím, co člověka drží na zemi. V nenáležitém případě působí duch tíže jako Duch formy, tedy v Já. Působí-li tu, dochází k výskytu rozladění,

mrzutosti, hysterie a hypochondrie. Tíže v těle je dobrá. Duchové moudrosti působí náležitě jako duchové světla v éterném těle. Jsou původci zdravého úsudku; nenáležitě působí jako Duchové pohybu, kdy se jejich nenáležité působení projevuje jako pomatenost, blouznivost až do fyzického těla.

Růžový kříž: Představme si rostlinu, kříž a rudou růži: je to růměnec této rostliny. V tomto případě si kříž musíme představovat jako bílý a růži zelenou, v opačné barvě.

GA 266/II